

Spis treści

Wprowadzenie	13
<i>Rozdział 1. Kształtowanie postawy humanistycznej współczesnego człowieka w oparciu o dziedzictwo kulturowe ludzkości</i>	17
1.1. Kondycja wychowania moralnego w perspektywie edukacji i pedeutologii jutra	19
1.1.1. Słowo wstępne – człowiek w rzeczywistości społecznej początku XXI w.	19
1.1.2. Przyczyny i propozycje przewyższania współczesnego kryzysu moralnego	21
Zmniejszanie się liczby nakazów i zakazów moralnych	21
Niezgodność między teorią a praktyką postępowania etycznego	22
Umiejętność odróżniania zachowań moralnych od wierzeń i przekonań	22
Zalecenia dla wychowawców i rodziców, od czego rozpoczynać edukację ku wartościom	23
1.1.3. Przekształcenia polityczno-ekonomiczne tłem i wyzwaniem dla wychowania moralnego na przykładzie społeczeństwa rosyjskiego	23
Historyczna spuścizna ideologii zamiast kanonu wartości	24
Zmiany podczas <i>pieriestrojki</i> i liberalizacji gospodarki	24
Ideały wyznawane przez Rosjan a praktyka życia codziennego	24
Odradzające się priorytety życiowe młodych moskwian wyzwaniem dla pedagogów	25
1.1.4. Edukacja multikulturowa i multietniczna drogą rozwoju człowieka XXI w.	25
Potrzeba wzajemnego poznawania się jako wyzwanie dla edukacji w nowym stuleciu	25
Edukacja multikulturowa: historia, założenia i zmieniające się do niej podejście ...	26
Edukacja międzynarodowa: początki, patronat i przesłanie	28
Synteza edukacji multikulturowej z edukacją międzynarodową warunkiem humanistycznego wychowania współczesnego człowieka	29
1.1.5. Rozwój zawodowy nauczycieli z Wysp Południowego Pacyfiku jako wymóg edukacji dla przyszłości	30
Prowadzenie studiów licencjackich dla czynnych zawodowo nauczycieli w Uniwersytecie Południowego Pacyfiku na Fidżi	30
Oczekiwania wobec współczesnego nauczyciela w głównych nurtach dyskursów społecznych	31
Dostępność kształcenia wyższego dla nauczycieli	33
Oczekiwania, korzyści i nadzieje z ukończenia studiów w opiniach nauczycieli	33
Nauczyciel antypodów wobec globalnych wyzwań edukacyjnych: technologii informacyjnej, poradnictwa i zarządzania szkołą	35
1.1.6. Podsumowanie – uniwersalne wartości humanistyczne podstawą dla lokalnej praktyki edukacyjnej	36

1.2. Twórczy kontakt ze sztuką jednym z podstawowych warunków wychowania człowieka XXI w.	37
1.2.1. Słowo wstępne – jakiego człowieka potrzebuje współczesna dynamiczna rzeczywistość?	37
1.2.2. Człowiek merkantylny według E. Fromma	38
1.2.3. Konieczność otwierania się na innych ludzi i podejmowania dialogu jako droga do wspólnej przyszłości	39
Cztery filary edukacji według J. Delorsa	40
Trzy wymiary edukacji ustawicznej według R. Kidda	40
1.2.4. Możliwości realizowania edukacji permanentnej w trakcie kształcenia na poziomie wyższym	41
Rola sztuki w edukacji ustawicznej	41
Cechy sztuki i jej wymagania stawiane przed dzisiejszym człowiekiem	42
Celowość, zakres i sposoby a możliwości powszechnego kształcenia muzycznego	42
1.2.5. Podsumowanie – wychowywanie przez sztukę drogą do pozytywnej metamorfozy jednostki	43
1.3. Multikulturowość w muzyce – nauczyciel muzyki wobec wyzwań edukacji humanistycznej	45
1.3.1. Słowo wstępne – postmodernistyczna walka o pojedynczego człowieka	45
1.3.2. Całościowo rozwijający się człowiek jako podmiot edukacji humanistycznej i antropologii funkcjonalnej według B. Malinowskiego	45
1.3.3. Walory multikulturowego kształcenia humanistycznego	47
1.3.4. Wzrost zainteresowania organizacji, instytucji i młodzieży folklorem muzycznym świata	48
1.3.5. Zalety poznawania, obcowania i przeżywania folkloru muzycznego z różnych stron świata	49
1.3.6. Badania międzykulturowe stosunku młodzieży do muzyki etnicznej	50
1.3.7. Etapy prowadzące do uwzględnienia problematyki obcych kultur muzycznych w procesie kształcenia	53
Merytoryczne przygotowanie nauczycieli i ich osobiste zaangażowanie	53
Potrzeba opracowania nowoczesnych podręczników i pomocy dydaktycznych	55
Kształcenie uczniów do wieloetnicznego świata przez zróżnicowaną kulturowo muzykę	55
1.3.8. Podsumowanie – odpowiedzialna swoboda nauczyciela muzyki w doborze wartościowych przykładów muzycznych	55
1.4. Fenomen kulturowy flamenco i jego recepcja w Polsce	57
1.4.1. Słowo wstępne – moje pierwsze spotkanie z flamenco	57
1.4.2. Krótka historia Cyganów andaluzyjskich i narodziny <i>cante flamenco</i>	58
Andaluzja – ziemia gościnna dla wielu kultur i systemów muzycznych	59
Zagadka nazwy <i>flamenco</i> – przypuszczalne/możliwe wyjaśnienia	60
Charakterystyczne cechy dwóch głównych rodzajów flamenco (<i>cante hondo</i> i <i>cante chico</i>)	60
1.4.3. Recepcja flamenco w Polsce	62
Istota pojęcia i zjawiska recepcji muzycznej	62
Recepcja flamenco w Polsce przed II wojną światową	63
Recepcja flamenco w Polsce po II wojnie światowej	65
Informacje pojawiające się w źródłach drukowanych od lat 80. XX w.	65
Spotkania ze sztuką flamenco „na żywo” (szkoły tańca, festiwale)	69
1.4.4. Podsumowanie – wzrastająca popularność flamenco w Polsce	69

1.5. Europejczycy a Inni: czy powinniśmy być tolerancyjni?	70
1.5.1. Słowo wstępne – medialna, powierzchowna moda na tematy z „obszaru etno”	70
1.5.2. Przekonanie o wyższości kultury europejskiej nad spuścizną kulturową innych kontynentów	71
Przykłady europocentrycznego odbioru sztuki dalekich narodów w opozycji: „nasze – obce”	71
„Pierwotny”, „prymitywny”, „gorszy”, „dziki” – określeniami człowieka spoza Europy (niezależnie od czasu i stopnia rozwoju jego kultury)	74
1.5.3. Tolerancja jako postawa wobec nie-Europejczyka: dwa typy rozumienia tolerancji	76
1.5.4. Podsumowanie – rezygnacja z różnorodnie interpretowanej tolerancji na rzecz zaciekania i otwartości wobec Innych	79
 Rozdział 2. Wdrażanie do prowadzenia dialogu i praktyki doświadczania Inności jako zadanie dla nowoczesnej edukacji	81
2.1. Nauczyciel technologii informacyjnej (TI) wobec konieczności spotykania się mieszkańców świata	83
2.1.1. Słowo wstępne – odpowiedzialność nauczyciela TI za bezpieczne wprowadzenie ucznia w nieprzewidywalny świat mediów	83
2.1.2. Spotkanie jako forma kontaktów międzyludzkich	84
2.1.3. Typy kontaktów w dziejach ludzkości	85
Wojny	85
Budowanie murów, odgradzanie się od obcych	85
Dialog z Innymi	86
2.1.4. Nauczyciel TI jako realizator idei wychowania do pokojowego spotykania się społeczeństw i kultur	88
Oczekiwania stawiane przed nauczycielem TI	88
Charakterystyka optymalnie przygotowanego do pracy nauczyciela TI	89
Miejsce na humanistyczne aspekty w pracy pedagogicznej nauczyciela TI	92
2.1.5. Kształtowanie w uczniach postawy krytycznej i zarazem otwartej na Innego człowieka	93
Trudności z odbiorem przekazów medialnych – dominacja treści nienarracyjnych nad narracyjnymi	94
Koncepcja kształcenia systemowego jako czytelna i wszechstronna propozycja/pomoc dla edukacji medialnej	95
Konieczność humanistycznej interpretacji treści przekazów medialnych	96
System wartości jako niezbędne odniesienie do odbieranych i nadawanych tekstów	96
2.1.6. Podsumowanie – rosnące możliwości technologiczne Internetu a stopień gotowości człowieka na spotkanie z innymi ludźmi	98
 2.2. Zróżnicowanie metod kształcenia studentów pedagogiki w ramach przedmiotu „edukacja medialna”	99
2.2.1. Słowo wstępne – alternatywny pomysł na realizację zajęć dotyczących edukacji medialnej	99
2.2.2. Szkolna zabawa karnawałowa jako wielowymiarowe zadanie studentów pedagogiki	100
2.2.3. I etap zajęć – dominacja nauczyciela akademickiego	100

Prezentacja wybranych obszarów kulturowych świata poprzez przykłady muzyczne	101
Zastosowane metody nauczania na tym etapie pracy	103
Metody uczenia się studentów	104
2.2.4. Drugi etap zajęć – przewaga aktywności własnej studentów	105
Prace nad plakatami	105
Przygotowanie prezentacji zabaw muzyczno-ruchowych nawiązujących do kultury wybranego kraju	109
Wykorzystane metody uczenia się w drugim etapie realizacji zadania	110
2.2.5. Podsumowanie – walor dydaktyczny i osobisty świadomego posługiwania się metodami kształcenia przy realizacji zadań o międzykulturowych treściach	111
2.3. Bajka środkiem wprowadzania w wybraną kulturę świata	113
2.3.1. Słowo wstępne – potrzeba fantastyki w zracjonalizowanym świecie	113
2.3.2. Bajka: uniwersalne wyznaczniki gatunku	114
Swoistość gatunku bajki	114
Zalety bajki	116
2.3.3. Kontekst lokalny wybranych bajek	118
Bajka polska – <i>O żelaznym wilku</i>	118
Bajka europejska – <i>O Czerwonym Kapturku</i>	120
Bajka brazylijska – <i>Sambalele</i>	123
2.3.4. Porównanie cech przytoczonych bajek	125
2.3.5. Podsumowanie – budowanie wspólnoty międzynarodowej dzięki poznawaniu podobieństw i różnic między społeczeństwami	128
2.4. Propozycje poznawania kultur muzycznych świata w edukacji ogólnokształcącej	129
2.4.1. Słowo wstępne – szanse na wprowadzanie uczniów w świat muzyki etnicznej w zreformowanej polskiej szkole	129
2.4.2. Międzynarodowa idea działania na rzecz humanistycznego rozwoju człowieka (UNESCO i Klub Rzymski)	130
2.4.3. Propozycje etnomuzycznych lekcji w szkole	131
Wspólne założenia prezentowanych przykładów	131
Muzyka ludu Ndebele z Zimbabwe	132
Pieśni pracy zbieraczy orzechów kokosowych kenijskiego wybrzeża Oceanu Indyjskiego	134
Obrzęd uzdrawiania chorego z kenijskich gór Cherengany Hills	135
Religijna muzyka z regionu Beludżystanu – krainy na granicy Pakistanu i Iranu ...	137
Sakralna muzyka aztecko-katolicka współczesnego Meksyku	139
Wartości patriotyczne w muzyce Laosu	140
Krytyka współczesnych zagrożeń (narkotyków i innych używek) wyrazem tradycyjnej islamskiej moralności z Wybrzeża Kości Słoniowej	142
2.4.4. Podsumowanie – ideały „pięknego człowieczeństwa” i „społeczeństwa ludzi” wyzwaniem dla współczesnej edukacji	143
2.5. Prastara muzyka poławiaczy pereł znad Zatoki Perskiej a potrzeba kształcenia postaw na rzecz dialogu	147
2.5.1. Słowo wstępne – wspólne, pierwotne korzenie ludzkości tkwiące w źródłowej muzyce Bahrajnu	147
2.5.2. Spotkanie z Bahrajnem	148
Pochodzenie nazwy państwa i jego dzisiejsze oblicze	148
Krok w historię – być może do najstarszej kultury świata	149
Mit o Gilgameszu	150

2.5.3. Poławiacze pereł i ich muzyka	151
Trud i niebezpieczeństwa tradycyjnego wyławiania pereł	151
Rytualna muzyka poławiaczy	152
2.5.4. Szanse i środki dotarcia do istoty człowieczeństwa poprzez świat sztuki	153
Wartości, uczucia, emocje wyrażane poprzez muzykę	154
Wielość kulturowych sposobów realizowania tych samych wartości ogólnoludzkich	154
2.5.5. Podsumowanie i <i>Post Scriptum</i> : potrzeba przebudzenia świata zachodniego z muzycznego milczenia szansą na dialog międzykulturowy	155

Rozdział 3. Budowanie tożsamości kulturowej Polaków w obliczu szans i zagrożeń współczesnego świata

157

3.1. Powrót do rodzimego folkloru odpowiedzią na bezimienną egzystencję w kulturze globalnej

159

3.1.1. Słowo wstępne – współczesność w oczach młodzieży	159
3.1.2. Samotność człowieka masowego	160
Samostwarzanie się człowieka w supermarkecie kultury	160
<i>Masa</i> według J. Ortegi y Gasset	161
Media i odbiorca masowy	162
Smutna samotność współczesnego człowieka	162
3.1.3. Samotność w perspektywie filozoficznej	163
Pozytywne i negatywne rozumienie samotności	164
Egzystencjalizm jako wyraz pesymistycznego stosunku do samotności	164
Codzienna egzystencja człowieka masowego	167
3.1.4. Powrót do korzeni alternatywą dla bezwartościowych pragnień i działań człowieka masowego	167
Konieczność pielęgnowania własnej tożsamości	167
Taniec jako jeden z najważniejszych elementów polskiej tradycji kulturowej	168
Zabawy w Polsce szlacheckiej	168
Polskie tańce narodowe	169
Współczesny stosunek do tańców polskich (wyniki sondażu)	170
3.1.5. Podsumowanie – zespoły folklorystyczne zbiorowościami, którymi warto się inspirować	172

3.2. Kultura życia rodzinnego Polski Szlacheckiej przesłaniem dla współczesnych Polaków

173

3.2.1. Słowo wstępne – niepokoje dzisiejszego rodzica	173
3.2.2. Pytania o charakter współczesnej edukacji	174
Integrowanie wiedzy „domowej” ucznia ze „szkolną” wiedzą naukową	174
Kwestia uspołeczniania instytucji społecznych (szkoły i rodziny)	174
Społeczeństwo masowe i jego kultura jako siła socjalizacji	175
3.2.3. Kultura i obyczajowość Polski szlacheckiej	176
Niezwykłość polskiej kultury wg obcokrajowców	177
Życie i cechy rodziny szlacheckiej	178
Ziemiańskość	178
Otwarty charakter kultury polskiej	181
Patriotyzm wyrazem umiłowania ojczyzny i troski o nią	183
3.2.4. Podsumowanie – współczesna potrzeba wychowywania uczniów do zakładania własnych, silnych i wartościowych rodzin na wzór tamtych szlacheckich	183

3.3. Typ człowieka globalnego na przykładzie studenta uniwersytetu wirtualnego	185
3.3.1. Słowo wstępne – „nowości” czasów współczesnych	185
3.3.2. Charakterystyka rzeczywistości „ekonomicznej” i oczekiwania wobec uniwersytetu tradycyjnego	185
3.3.3. Uniwersytet wirtualny – kontrowersje wokół idei kształcenia <i>on-line</i>	188
Cechy i zakres zjawiska	188
Różnice między uniwersytetem tradycyjnym a wirtualnym	188
3.3.4. Student–klient uniwersytetu wirtualnego jako model przedstawiciela klasy średniej	190
Kto i z jakich przyczyn może zostać studentem wirtualnym?	190
Społecznie i medialnie wykreowane potrzeby, pragnienia i marzenia studenta uniwersytetu wirtualnego	191
Wizerunek zewnętrzny studenta–klienta	192
3.3.5. Podsumowanie – szanse człowieka globalnego na pełny rozwój w obliczu wirtualnej jednostronności i fikcji	193
3.4. Kształtowanie tożsamości współczesnego Polaka przez kontakt z odległą kulturą	195
3.4.1. Słowo wstępne – możliwości edukacyjnego wykorzystania medialnego zainteresowania muzyką etniczną	195
3.4.2. Posługiwanie się perspektywą międzykulturową w celu budowania własnej tożsamości	196
Od etnopopu do źródłowej muzyki etnicznej	196
Korzyści z międzykulturowego kształcenia muzycznego	196
3.4.3. Spotkanie z kulturą egzotycznych wysp seszelskich	198
Historia wysp: kształtowanie się archipelagu i dzieje jego zasiedlania	198
Współczesność kraju	200
Przyrodnicze atrakcje „raju na Ziemi”	201
Tradycje społeczno-kulturowe Seszelczyków	202
Muzyka „z wysp”	203
Muzyka „z ładu”	204
3.4.4. Charakterystyka sztuki społeczeństwa seszelskiego	205
3.4.5. Problem tożsamości „niezagrożonej”	207
Warunki kształtowania współczesnej tożsamości	207
Tożsamość wynikiem potrzeb globalnie wykreowanych lub własnych	209
3.4.6. Podsumowanie – analogie między daleką kulturą wysp seszelskich a kulturą polską inspiracjami dla twórczej kreacji siebie	209
3.5. Świat zglobalizowany a życie rodzinne – wyzwania dla edukacji XXI w.	212
3.5.1. Słowo wstępne – świat jako kula, czyli o konsekwencjach ludzkich działań	212
3.5.2. Siła mediów i jej wpływ na współczesnego człowieka	212
Medialne opisanie świata	213
Antyreguły współczesnego życia	214
Potrzeba tworzenia silnej tożsamości	214
3.5.3. Budowanie tożsamości kulturowo-rodzinnej	215
Niezbędność posiadania własnej kultury w celu możliwości prowadzenia dialogu z Innymi	215
Świadomość istnienia siebie na tle Innych	216
Powstawanie „doświadczonej” tożsamości w wyniku „podróży” międzykulturowej	217
3.5.4. Życie rodzinne jako naturalne środowisko wpajania wartościowych i godnych szacunku sposobów myślenia, działania i zachowania	217

Historyczny aspekt modelu polskiej kultury życia rodzinnego	217
Współczesna konfrontacja polskiej „wizytówki” życia rodzinnego z życiem rodzinnym w innych kulturach	218
Świadome i pozytywne kreowanie siebie w dialogu z Innymi	218
Możliwość autokreacji dzięki zapleczu rodzinnemu – cechy dobrej rodziny	218
3.5.5. Podsumowanie – przesłania dla edukacji XXI w.	219
Zakończenie	221
Bibliografia	225
Humanizm – Dialog – Identity. European Education on the Background of Global Challenges (Summary)	231
Chapter 1. A Creation of Human Behaviour of a Contemporary Man with the Support of the World Cultural Heritage	231
A Condition of Moral Education in the Perspective of Tomorrow’s Education and Pedeutology	231
A Creative Contact with Art as One of Prime Conditions of a XXI c. Man’s Education	231
Multicultural Ideas in Music – a Teacher of Music and Challenges of Humanistic Education	232
Cultural Phenomenon of Flamenco and Its Reception in Poland	232
Europeans and the Others: Should We Be Tolerant at All	233
Chapter 2. A Process of Implementation to Dialog and to Practise/Experience the Difference as a Task of a Modern Education	233
IT Teacher in Front of the Must of Common Contacts Between the Inhabitants of the World	233
A Variety of Methods in Educating Students of Pedagogy in the Course of “Media in Education”	234
A Fairy-Tale as a Mean of Introducing Children into a Chosen World Culture	234
Suggested Ways of Learning about Musical World Cultures in General Education	235
Bahrain – Primeval Music of Pearl Divers of the Persian Gulf and Today’s Need for Developing Attitudes for Dialogue	235
Chapter 3. Building the Cultural Identity of Poles in the Face of Changes and Menaces of the Contemporary World.....	236
A Comeback to the Native Folklore as an Answer to the Nameless Existence in the Global/Mass Culture	236
The Culture of Family Life of Sarmatian Poland as a Valuable Suggestion for Contemporary Poles	236
Virtual University Student as an Example of a Type of a Global Man	236
Creating an Identity of Contemporary Pole through the Contact with a Remote Culture.....	237
Globalised World and a Family Life – Challenges for the XXI c. Education	237